

הֵיעַר בּוֹכָה בְּאַלְפֵי עֲנָפָיו:
סְתוּ.

הַשְּׁלֶכֶת לּוּחֶשֶׁת אֶת שִׁיר הַגְּשָׁמִים,
וּשְׁחוֹרִים הַלֵּילוֹת וּקְצָרִים הַיָּמִים.

וְהַרוּחַ הוֹמָה בְּצַמְרַת אֵילָן
וּשׁוֹתֶקֶת צְפוּר בְּקִנְיָה הַקָּטָן.

וְהֵיעַר עוֹנָה לְמִזְמוֹר הַמָּטָר:
קַר...

מתוך עלה של זהב

כתבה לאה גולדברג

ציירה אורה איתן

ליקטה וערכה לאה חובב

ספרית פועלים 1988

(פורסם תחילה ב-דבר לילדים

כרך ד, חוברת 8

כסלו תרצ"ח)

בָּא הַגְּנָה רוּחַ סְתוּ
הַפְּרוּעַ, הַשׁוֹכֵב,
וְקָרַע מִן הָעֲנָף
עֲשָׂרָה עָלֵי זָהָב.

נִשְׁאָם אֶל-עַל, אֶל-עַל,
הִרְקִידָם בַּמַּעְגָּל
בְּאֹוִיר צָלוּל, כְּחֹל,
בְּסִתְרֵהֶת הַמַּחּוּל.

הָעֲלִים הַיְבֻשִׁים
בְּאֹוִיר מְרַעִישִׁים,
וְטָסִים עַל הַכֶּנֶף
שֶׁל הַרוּחַ הַשׁוֹכֵב.

בְּאֹוִיר מְפַרְפְּרִים
הָעֲלִים כְּפַרְפְּרִים,
פְּרִפְרֵי-זָהָב קָלִים
בְּאֹוִיר מַחֹלְלִים.

אָךְ לְפִתַע הַשׁוֹכֵב
עֲזָבָם, בְּרַח וָעָף,
וּלְאֵט-לְאֵט נּוֹפְלִים
מִטָּה, מִטָּה הָעֲלִים.

מתוך עלה של זהב

כתבה לאה גולדברג

ציירה אורה איתן

ליקטה וערכה לאה חובב

ספרית פועלים 1988

(פורסם בראשונה ב-

כך ישיר עולם צעיר

צייר ארפד איזינגר

תווים מאת קָטָה יַעֲקֹב

ספרי צבר תש"י)

הַגִּיעַ הַסְתּוֹ. מִתְחִילָה הַשְּׁלֶכֶת.
עֲנָף מִתְעַרְטֵל, וְהַבְּלוּל אוֹמֵר:
"הִיָּתָה דִּירְתָנוּ עַל בַּד אֲזִדְרָכָת.
גִּגְנוּ נוֹשֵׁר, גִּגְנוּ נוֹשֵׁר!"

עֲלָה שֶׁל זָהָב מִתְעוֹפֵף עִם הַרוּחַ,
עֲלָה שֶׁל זָהָב כְּפַרְפֵּר קַל-כֶּנֶף.
בְּתוֹךְ הַגְּנָה, עַל הַשְּׂבִיל הַשְּׁטוּחַ,
מִצְאָנוּ הַבְּקָר מְרַכֵּד שֶׁל זָהָב.

פּוֹשְׁטָת בְּגָדֵי פְּאָרָה אֲזִדְרָכָת,
עֲצֵי תְּאֵנָה מְסִירִים לְבוֹשִׁים.
כְּמָה צְפָרִים עִם רֵאשִׁית הַשְּׁלֶכֶת
עוֹזְבוֹת מְעוֹנָן וְעַפּוֹת אֵי-לְשָׁם.

רַק בְּרוֹשׁ גְּאִיוֹנֵי הָעוֹמֵד מוּל הַשַּׁעַר,
יֶרֶק וְחֹסֶן כְּבֻכָּל הַיָּמִים:
"אֵינְנִי חוֹשֵׁשׁ מִשְׁלֶכֶת וְסַעַר,
אוֹרִיק וְאֶשְׁמַח גַּם בַּיּוֹמוֹת הַגְּשָׁמִים."

מתוך עלה של זהב

כתבה לאה גולדברג

ציירה אורה איתן

ליקטה וערכה לאה חובב

ספרית פועלים 1988

(פורסם בראשונה ב-

משמר לילדים

שנה חמישית, חוברת 15,

טבת תש"י)

בדרך כלל מוצגים כאן שלושה שירים שנכתבו בידי יוצרים שונים. הפעם מופיעים זה לצד זה שלושה שירים שנכתבו בקולמוס אחד - זה של לאה גולדברג (1911–1970), משוררת וסופרת, מתרגמת ועורכת, מסאית ותיאורטיקנית של ספרות, שבכתבתה לילדים ולמבוגרים השפיעה על דורות של קוראים ועל אופייה ופניה של הספרות הישראלית.

הסתיו הוא נושא שכיח הן בשירה לילדים והן בזו שפונה למבוגרים ולא מעט שירים ליריים נכתבו בהשראתו.

סְתוֹ הוא שיר לירי שנכתב לילדים ופורסם בראשונה בשבועון "דבר לילדים" בתרצ"ח, 1937, שנתיים אחרי עלייתה של לאה גולדברג ארצה. השיר משליך הלך רוח עגמומי על אובייקטים בטבע - היער, השלכת, הרוח והציפור ומשלב בתיאור הפְּרָדָה מְשֻׁמָּחַת הקיץ פעלים המייצגים קוליות - "בוֹכָה", "לוֹחֶשֶׁת", "הוֹמָה", "וְשׁוֹתֶקֶת" - שאינם מתקשרים לשמחה. המצלול ב"השֵׁלֶכֶת לוֹחֶשֶׁת אֶת שִׁיר הַגְּשָׁמִים" מהדהד את רחש העלים. הציורף "בְּאֵלֶי עֲנֵפוּ" מעצים את צערו של היער, וב"צְפוֹר בְּקִנְיָה הַקָּטָן" מהדהדת בדידותו של הפרט בעולם הגדול ההולך ומתקדר. השורה "וְשָׁחֲרִים הַלֵּילוֹת וְקִצְרִים הַיָּמִים" מזכירה את "וְרַבִּים הַיָּמִים וְרַבִּים הַלֵּילוֹת / חֲשָׁכוּ עֵינֵי הַדֶּיָּג הַכְּחֹלוֹת [...] כְּמָה יָמִים, כְּמָה לֵּילוֹת!" בשיר אחר של לאה גולדברג - דָּג הַנְּהָב - שנכתב חודשים אחדים מאוחר יותר ("דבר לילדים" כרך ד, חוברת 27, ניסן תרצ"ח; כונס בספר מה עושות האיילות, 1949); גם בשיר זה הפְּרָדָה מן האור מטפורית לסוף, לעצב ולגעגועים. ובכל זאת יש בשיר סְתוֹ תקווה לעתיד אופטימי: בשני הציורפים "שִׁיר הַגְּשָׁמִים" ו"מְזֻמֹּר הַמְּטָר" נרמזת עליצותם של חיים הצפויים להתחדש.

השֵׁלֶכֶת פורסם למעלה מעשור מאוחר יותר. השלכת, שהיא חווית יסוד המאפיינת את הסתיו, מתוארת כאן בהקשר של תנועה, של זוהר ושל שובבות. רוח הסתיו אינו מבשר חידלון, אלא "הַפְּרוּעַ, הַשׁוֹבֵב" מרקיד את העלים "בַּמְעָגֵל [...] בְּסִתְרֵתְהָ הַמְּחֹל" כאילו היו "פְּרָפְרֵי-זָהָב קְלִים" ומבטא בתיאור מטפורי את המראה השכיח של עלי שלכת המטואטאים ומתעופפים בחוצות סחור סחור. אגב, שלושה בתים משירה זה של לאה גולדברג מופיעים תחת אותה כותרת בספר שיריה של אנדה עמיר-פינקרפלד "אני שר מאושר" (מסדה 1976) - מן הסתם מחמת טעות שבתום לב.

עֵלָה שֶׁל זָהָב מְתַעֲפֵף עִם הָרוּחַ פורסם גם הוא, כמו הַשֵּׁלֶכֶת, בתש"י (1950). לאה גולדברג מעלה כאן סצנה קטנה שהסתיו משמש לה עילה ותפאורה. השחקנים הם ציפורים אחדות ובהן בולבול ומשפחתו, עצי תאנה, אזדרכת וברוש, והשיר מתאר את השפעת השינויים במזג האוויר על כל אחד מהם. גם כאן מופיעים דימוי העלה לפרפר וצבע הזהב של העלים שנשרו במטפורה "מִרְכָּד שֶׁל זָהָב". הטון המשעשע שבבית הראשון מתחלף בתיאור מעודן יותר, והשיר נחתם בהצהרה אופטימית של "בְּרוֹשׁ גְּאִיוֹנִי", ירוק-עד בר-מזל, שאולי נרמזת בה ביקורת על שכניו: "אֵינְנִי חוֹשֵׁשׁ מְשֻׁלְכֵת וְסֵעַר, / אוֹרִיק וְאֶשְׁמַח גַּם בַּיָּמֹת הַגְּשָׁמִים".

נירה לוין

